

4. Дридзе Т. М. Текстовая деятельность в структуре социальной коммуникации / Т. М. Дридзе. – М.: Наука, 1984. – 268 с.
5. Дюбуа Ж. Общая риторика / Ж. Дюбуа, Ф. Пир, А. Тринон и др.; пер с фр. – М.: Прогресс, 1986. – 392 с.
6. Легенький Ю. Г. Культурология изображения: (опыт композиционного синтеза) / Ю. Г. Легенький. – К.: ГАЛПУ, 1995. – 412 с.
7. Якобсон Р. Работы по поэтике / Роман Якобсон. – М.: Прогресс, 1987. – 462 с.

References

1. Azizjan I. A. Teorija kompozicii kak pojetika arhitektury / I. A. Azizjan, I. A. Dobricyna, G. S. Lebedeva. – М.: Progress–Tradicija, 2002. – 568 s.
2. Bart R. Izbrannye raboty: Semiotika. Pojetika / Rolan Bart; per. s fr.; sost., obshh. red. i vsup. st. G. K. Kosikova. – М.: Progress, 1994. – 616 [8] s.
3. Vygotskij L. S. Psihologija iskusstva / Lev Semenovich Vygotskij. – М.: Pedagogika, 1987. – 344 s.
4. Dridze T. M. Tekstovaja dejatel'nost' v strukture social'noj kommunikacii / T. M. Dridze. – М.: Nauka, 1984. – 268 s.
5. Djubua Zh. Obshhaja ritorika / Zh. Djubua, F. Pir, A. Trinon i dr.; per s fr. – М.: Progress, 1986. – 392 s.
6. Legen'kij Ju. G. Kul'turologija izobrazhenija: (opyt kompozicionnogo sinteza) / Ju. G. Legen'kij. – К.: GALPU, 1995. – 412 s.
7. Jakobson R. Raboty po pojetike / Roman Jakobson. – М.: Progress, 1987. – 462 s.

Tanska L. V., senior teacher of department of management of tourism, Deputy Director of the Institute of Philology career guidance and Communications of the Open International University of Human Development «Ukraine» (Ukraine, Kyiv), tanska2008@ukr.net

Of modeling of social systems' dynamic

The characteristic of work composition in the context of its rhetorical reconstruction is given in the article. Rhetorical models become relevant to the historical-genetic reconstruction of artistic integrity in the culture. Neorhetoric is a synthetic discipline that is related to aesthetics, poetics and linguistic-semiotic analysis of the text that appears in the era of structuralism. Post-structural interest of rhetoric is actualized in different language centers and gradually leads to the neorhetoric formation as interdisciplinary complex synthesis of studying of cultural practices' complicated space.

Purpose of the article – to determine the cultural context of the formation of the compositional principles of cultural cultivating.

Keywords: culture, composition, rhetoric, neorhetoric, discourse, poetic function.

* * *

УДК 323.1

Тарасюк В. М.,
аспірант, Інститут держави і права
ім. В. М. Корецького НАН України
(Україна, Київ), vppp.idp@gmail.com

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ІНФОРМАЦІЙНОЇ СФЕРИ УКРАЇНИ

Розглядаються актуальні проблеми, пов'язані з припиненням аналогового й переходом на цифрові стандарти телевізійного мовлення. Аналізуються причини та наслідки кодування супутникового телебачення. Досліджуються способи мінімізації впливу зовнішньої інформаційної агресії.

Ключові слова: інформаційна безпека, інформаційна політика, телевізійне мовлення, державна політика, регулювання сфери інформаційних технологій.

Держава повинна всіляко захищати свій національний інформаційний простір та забезпечити його розвиток і використання в інтересах суспільства. Розвинені держави розглядають розбудову власного інформаційного простору як основу свого соціально-економічного, політичного й культурного розвитку та

здійснюють цілеспрямовану державну інформаційну політику з урахуванням стрімких змін і тенденцій розвитку в глобальному інформаційному просторі.

Аналіз ситуації щодо реалізації державної інформаційної політики в Україні як сукупності напрямів діяльності держави в інформаційній сфері свідчить, що інформаційна сфера загалом досі позбавлена цілісної системи регулювання, зокрема щодо розвитку національного інформаційного простору. Така ситуація зумовлена як об'єктивними чинниками (випереджальними темпами розвитку інформаційних технологій і платформ поширення інформації – інтернет-видань, мобільного та інтернет-телебачення і радіо тощо), так і суб'єктивними (суспільною чутливістю питань, пов'язаних з державним регулюванням діяльності засобів масової інформації та комунікації).

Унаслідок недостатньої урегульованості в національному інформаційному просторі України нині спостерігається низка негативних явищ, які стоять на заваді розвитку суб'єктів ринку і забезпечення інформаційних прав і свобод громадян, а подекуди створюють загрози національній безпеці України. Недостатньо врегульованими є специфічні особливості діяльності мобільного та інтернет-телебачення. Зокрема, законодавчо не врегульовано діяльність ОТТ-провайдерів (Over the Top-провайдерів, що призводить до неконтрольованого поширення мультимедійного контенту та правових колізій чи судових позовів між учасниками ринку. Прикладом може бути ОТТ-сервіс Divan.tv.

Актуальною проблемою є діяльність нових типів ЗМК (скорочено – засоби масової комунікації, такі як інтернет-видання, конвергентні медіа тощо) поза правовим полем, зокрема визначення свого статусу та порядку реєстрації (ліцензування) потребують і т.зв. конвергентні аудіовізуальні ЗМК, і інтернет-видання (електронна преса).

Окремою проблемою, зокрема через суспільну чутливість питання, є законодавче регулювання відповідальності за розміщення в мережі інтернет інформації, що стосується захисту авторських прав і захисту честі та гідності. Діяльність ЗМІ останніх років актуалізує проблему професійної компетентності та моральної відповідальності журналістів перед суспільством, зокрема в контексті забезпечення права та свободи громадян в отриманні достовірної і повної інформації.

Нині різні суб'єкти законодавчої ініціативи здійснюють спроби врегулювання окремих напрямів розвитку національного інформаційного простору, проте наявні проблеми вимагають загальносистемного вирішення [1].

Як приклад, розглянемо проблеми пов'язані з припиненням аналогового мовлення. 17 червня 2015 року, завершився період, за який Україна разом з іншими країнами Європи, Азії та Африки мала перейти на цифровий стандарт ефірного телемовлення відповідно до міжнародних зобов'язань за Угодою «Женева–2006» [2]. 19 липня 2017 року Кабінет Міністрів України ухвалив постанову «Про внесення зміни до Плану використання радіочастотного ресурсу України», якою відтермінував вимкнення аналогового телевізійного мовлення на 30 березня 2018 року [3]. Розроблений Держспецзв'язком проект постанови Кабміну вносить

зміни до Плану використання радіочастотного ресурсу України, затвердженого постановою Кабміну №815 від 2006 року, а саме – продовжує кінцеву дату використання радіотехнології «аналогове телевізійне мовлення» з 30 червня 2017 року на 30 березня 2018 року.

Аналогове телевізійне мовлення є одним з п'яти наявних способів доставки телевізійного контенту кінцевому споживачу (телеглядачу). Крім аналогового мовлення, контент (продукція) телевізійних каналів доставляється до телеглядачів засобами цифрового мовлення (DVB-T/T2), яке забезпечує в Україні ТОВ «Зеонбуд»; супутникового (DVB-S/2); кабельних мереж (DVB-C/C2) та через Інтернет (IPTV/OTT). Таким чином, в Україні, після 30 березня 2018 року буде функціонувати лише чотири основних способи доставки телевізійного контенту: цифровий, кабельний, супутниковий та через мережу Інтернет.

Припинення аналогового мовлення обумовлено не тільки угодою «Женева–2006» і бажанням представників ТВ-ринку позбутися застарілих технологій, а й комерційними та політичними інтересами певних фінансово-промислових груп. Спочатку розглянемо об'єктивні стимули переходу на більш сучасні способи доступу телеканалів до телеприймачів наших осель. З усіх країн-учасниць Угоди «Женева–2006» (Люксембург, Нідерланди, Фінляндія, Андорра, Швеція, Швейцарія, США, ФРН, Данія, Норвегія, Іспанія, Словенія, Австрія, Японія, Канада, Бельгія, Франція, Чехія, Ірландія, Велика Британія, Болгарія, Італія, Південна Корея, Польща, Білорусь, Філіппіни, Бразилія, Україна, Російська Федерація, Китай, Мексика) лише Україна, РФ, Китай та Мексика досі не позбулися використання аналогового мовлення. Переважна більшість країн у зв'язку з побудовою повноцінних цифрових мереж вже припинила телемовлення в аналоговому стандарті.

Необхідність припинення аналогового мовлення обумовлена нагальною потребою оптимізації розподілу радіочастот метрового й дециметрового діапазонів. Перехід на більш сучасні цифрові технології дозволить генерувати сигнал значно вищої якості з більш ефективним використанням радіочастотного ресурсу держави. Крім цього, застаріла технологія аналогового широко-канального мовлення потребує на десятки кіловат більше електроенергії ніж цифровий спосіб доставки телевізійного сигналу. Вивільнення аналогових (метрових й 1-го та 2-го цифрових дивізіонів дециметрових) частот пов'язано з реалізацією планів впровадження мобільного зв'язку четвертого покоління – 4G/LTE (G скорочено від англ. – Generation) та розподілом радіочастот для військових, авіаційних й інших цілей.

Разом з цим, крім переваг існують й певні недоліки. Мапа цифрового (DVB-T/T2) покриття території України значно поступається мережі аналогового мовлення [4]. Таким чином, система трансляції цифрового сигналу охоплює лише частину території країни. Як наслідок, після 30 березня 2018 року телеглядачі – в основному мешканці населених пунктів чисельністю до 50 тис. чоловік, будуть позбавлені можливості приймати не тільки аналоговий, а і цифровий наземний сигнал прийом якого є найбільш дешевим для споживачів у порівнянні з супутниковим, кабельним чи Інтернет телебаченням.

Аналізуючи наслідки припинення аналогового мовлення, слід зауважити, що основний споживач аналогового

прийому проживає в сільській місцевості та віддалених від обласних центрів населених пунктах. Чисельність телеглядачів для яких аналоговий спосіб доставки ТВ-сигналу є основним (або єдиним), складає не менше 40% від загальної кількості населення України [5].

Слід зазначити, що відповідно до проекту Закону України «Про внесення змін до деяких законів України щодо тимчасових дозволів на мовлення в зоні проведення антитерористичної операції та прикордонних районах України» №6565 від 08.06.2017 р. аналогове мовлення не буде припинятися на прикордонних територіях та в зоні проведення антитерористичної операції.

Для споживачів аналогове мовлення в Україні є безкоштовним й загальнодоступним. Для отримання телевізійного сигналу цього типу достатньо простого телеприймача (телевізора) й елементарної антени – на відміну від цифрового, супутникового, кабельного чи Інтернет телебачення, які вимагають додаткових витрат на придбання спеціального обладнання та щомісячної абонентської плати (абонплата поки що не стягується за користування цифровим наземним мовленням).

Український телеглядач, у своїй більшості, звик до безоплатного телебачення – аналогового (ще з часів СРСР) та/або супутникового із застосуванням технології т.зв. card-sharing – піратський спосіб прийому кодованого сигналу. Останній дозволяє за 3–5 у. о. на місяць дивитися більш ніж 200 різноманітних телевізійних каналів, включаючи понад 50 платних. Наприклад, у південно-східній Україні досі значною популярністю користуються передачі російського телебачення, яке пропонує доволі широкий спектр різноманітних програм на будь-який смак. Переважна більшість російського контенту виробляється російською мовою (більш доступною й зрозумілою для українців ніж, наприклад, польська, німецька чи англійська). Наприклад, крім НТВ, ностальгуючи за СРСР українці полюбляють дивитися Первий канал, РТР, Росія, Звезда тощо [6]. Усі ці російські ресурси, за виключенням окремих пакетів НТВ, є безкоштовними й загальнодоступними для прийому засобами супутникового телебачення.

До суб'єктивних причин позбавлення від аналогового телебачення можна віднести комерційну зацікавленість певних учасників телевізійного ринку й політичні інтереси окремих партій.

Після припинення аналогового мовлення *аналогові* телеглядачі будуть змушені стати клієнтами кабельних чи супутникових провайдерів. Або придбати DVB-T/T2 приставку чи телевізор з відповідною функцією за умови перебування в зоні прийому цифрового мовлення. Доступ до ширококутного Інтернету мають лише 4% мешканців сіл та віддалених населених пунктів, тож, навряд чи Інтернет-телебачення у найближчі роки зможе повноцінно замінити аналогове мовлення.

Крім припинення аналогового телебачення, в 2018 році на українців чекає ще одне нововведення. Найбільші комерційні гравці телевізійного ринку дійшли згоди про кодування супутникового сигналу одразу після припинення аналогового телебачення [7]. Це означає, що вітчизняне супутникове телебачення стане платним, принаймні монетизувати власний контент планують найбільші загальнонаціональні медійні компанії України, як то Старлайт Медіа, Медіа Група Україна, Інтер Медіа Груп та 1+1 Медіа.

Звіт компанії Нільсен Україна свідчить, що найбільших втрат від припинення аналогового мовлення зазнає 1+1 Медіа – опозиційна, на даний час, до діючої влади медіа група. 40% глядацької аудиторії телеканалу 1+1 складають саме користувачі аналогового телебачення. Як ми зазначали вище, переважна більшість цієї категорії телеглядачів проживає в селі чи віддалених від обласних центрів населених пунктах. Після повного виконання Україною угоди «Женева–2006» 1+1 втратить частину своєї аудиторії й частку на ТВ–ринку, що призведе до скорочення прибутків від ТВ–реклами і, як наслідок, погіршення фінансового становища у порівнянні з іншими ТВ–каналами.

Припинивши аналогове мовлення, уряд не тільки позбавить українців доступу до безкоштовного телебачення (не створивши при цьому умов для швидкого й безболісного переходу на цифрове телевізійне мовлення), а й створить ексклюзивні умови для розвитку лояльних до влади телевізійних компаній, основна аудиторія котрих *вже* зосереджена в цифровому сегменті.

Яким чином відбудеться розподіл аналогової глядацької аудиторії? Згідно з соціологічними дослідженнями, переважне число користувачів аналогового прийому перейдуть на цифрове наземне та супутникове телебачення, й незначна частина розподілиться між кабельними та Інтернет провайдерами.

Беручи до уваги відсутність цифрового покриття на значній території аналогової карти України, частина глядацької аудиторії, за умов відсутності будь–якої альтернативної можливості отримати доступ до українського телебачення, тривалий час буде змушена отримувати інформацію з доступних безкоштовних джерел, що може призвести до певних суспільно–політичних наслідків.

Телебачення є найпопулярнішим для українців джерелом новин (82%). Новинні сайти читають 55% українців, 52% отримують новини з соціальних мереж, 28% з радіо й тільки 23% українців отримують новини з друкованих ЗМІ [8]. Телевізійні новини лідирують з перевагою майже ніж у тридцять відсотків. Популярність телебачення, хоча й поступово згасає (в 2015 р. телевізійним новинам перевагу віддали 85% респондентів), але ще довго буде займати першу сходинку рейтингу.

Основна увага, телебаченню, як найбільш потужному, видовищному, легкодоступному й широко розповсюдженому засобу масової інформації, приділяється в країнах з абсолютистським політичним режимом. Бюджет Російської Федерації на фінансування лише телеканалу RT (абр. від англ. – Russia Today – Росія Сьогодні) у 2016 році сягав 250 млн. доларів США, а у 2017 вже перевалив за 300 млн. євро на рік [9]. У той час, як усі українські телеканали використовують сім супутників (але, в основному, супутникові антени налаштовують на три популярних супутника – Astra, Amos і Hotbird) [10], то лише RT має у своєму розпорядженні 12 супутників за допомогою яких російський контент доступний на усій території Європи – майже в кожному готелі, кабельних мережах та пакетах супутникових операторів [11]. Уряд КНР щороку виділяє на розвиток телевізійної та кіноіндустрії понад 10 млрд. доларів США [12]. У Китаї, Північній Кореї, Росії та інших тоталітарних

країнах, телебачення є виключною прерогативою влади – усі медіа належать пануючій державній еліті. Кількість загальнодержавних телеканалів становить: у Росії – 28; у Китаї – 22; у Північній Кореї – 4 [13].

В Україні функціонує лише один загальнонаціональний державний телеканал – UA:Перший. Усі інші телеканали загальнонаціонального рівня належать п'ятьом українським олігархам: Ренату Ахметову – Медіа Група Україна, Віктору Пінчуку – Старлайт Медіа, Ігорю Коломойському – 1+1 Медіа, Дмитру Фірташу – Інтер Медіа Груп та Петру Порошенку – 5 канал. Структура власності вказаних медіа груп розкрита на їх веб–сторінках. Таким чином, абсолютна більшість вітчизняних телеканалів сконцентрована в руках т.зв. олігархату – фінансово–промислових груп, що мають власних представників в українському парламенті, уряді, судовій та правоохоронній системах. Враховуючи, що медіа в Україні, перш за все, є інструментом політики, можна припустити, що реальна політична влада в Україні зосереджена в руках цих п'яти осіб. Потенційно, будь–яка із зазначених олігархічних груп, з метою захисту власних політичних / економічних інтересів, здатна самостійно або спільно з іншою, відкрито або приховано, впливати на формування громадської думки, створювати в суспільстві певні настрої, цінності, пріоритети тощо.

На нашу думку, практично безальтернативне припинення аналогового мовлення й кодування супутникового сигналу вітчизняних загальнонаціональних телевізійних каналів, призведе до зростання популярності безкоштовних (некодованих) російських телевізійних ресурсів доступними засобами супутникового телебачення. Основу цього прошарку глядацької аудиторії складуть мешканці територій недосяжних для цифрового сигналу.

Після Революції Гідності, вплив російських медіа на формування громадської думки в Україні значно посилюється. В соціальних мережах та різноманітних Інтернет виданнях регулярно з'являються т.зв. фейкові (від англ. Fake – підробка, фальсифікація) новини й публікації, основною метою яких є формування недовіри до влади, політичних інститутів та переконання, що українці не є повноцінною самостійною нацією, а Україна – державою. Вказані інформаційні повідомлення подаються у вигляді альтернативних «експертних» точок зору, доступною простою мовою під галасливими заголовками. А можливість розміщення публікацій в авторитетних європейських та американських ЗМІ ще більше розширила поле діяльності й сфери впливу кремлівських інформаційних агенцій, що певним чином компенсує невинне зниження довіри до офіційних російських ЗМІ.

Крім зовнішніх джерел антиукраїнської пропаганди, в нашій країні функціонує низка відомих медіа компаній, які вважаються проросійськими: газета «Весті», Інтернет–видання Strana.ua, медіа холдинги UMN та Інтер Медіа Груп, телеканал NewsOne. Наприклад, безкоштовна газета «Весті» не тільки розповсюджується на вулицях Києва, Харкова, Одеси, Дніпра та Запоріжжя, а й представлена як потужне Інтернет–видання – має мультимедійний сайт, сторінки в соціальних мережах, створює власний відео контент, проводить опитування тощо.

Основу аудиторії проросійських медіа в Україні складають громадяни передпенсійного та пенсійного

віку. Аналіз телевізійного контенту за популярністю свідчить, що переважно на Закарпатті, півдні та на сході України, не зважаючи на запроваджені обмеження, протягом 2015–2017 років попит на російські супутникові телеканали знизився лише на 18%.

До причин зниження популярності національного телепродукту у Закарпатському та південно–східних регіонах, крім мовного фактора (після запровадження політики збільшення україномовного контенту), можна віднести: обмежений вибір телепередач, телеканалів й значно нижчу якість контенту у порівнянні з тим, що пропонує телевізійний ринок Російської Федерації. Крім іншого, це обумовлено багаторічною популяризацією кіно– та телевізійних російських продуктів. За роки незалежності український телеглядач настільки звик до російських серіалів, що зміна глядацьких вподобань та смаків потребує більш копіткої й виваженої роботи ніж просто запровадження певних регуляторних актів. Крім цього, попри зміни в законодавстві про кінематографію та телевізійне мовлення, телеканали, що належать Р. Ахметову та Д. Фірташу продовжують транслювати дешеві (у порівнянні з вітчизняними й західними) аудіовізуальні продукти російського виробництва [14].

Завдяки законодавчому регулюванню медійної сфери України, російський телевізійний контент залишається широкодоступним лише засобами супутникового телебачення. Кабельні оператори, провайдери супутникового та Інтернет–телебачення й телевізійні компанії, що здійснюють свою діяльність на території України, починаючи з 2014 року, припинили трансляцію російського телевізійного продукту. Тож основним інструментом масового проникнення антиукраїнської пропаганди до осель українців є супутник.

Досліджуючи це питання, варто звернути увагу й на активність Російської Федерації щодо посилення потужності російських передавачів аналогового та цифрового наземного мовлення розташованих на кордоні з Україною. Наприклад, потужності передавачів, розміщених в Белгороді (РФ) достатньо для впевненого прийому сигналу російських телеканалів в Харкові та Харківській області. Таким чином, прикордонні з Росією, зоною АТО та Кримом території України потребують окремого правового регулювання щодо розподілу та використання радіочастотного ресурсу держави.

Об'єм фінансування та кількість супутників, що забезпечують доставку телевізійного продукту російського виробництва на території Європи – свідчать про те, що уряд Російської Федерації приділяє досить значну увагу позиціонуванню власних медіа за межами Росії.

Формування альтернативної точки зору щодо подій у Європі та світі, демонстрація власної імперської позиції й пропагування цінностей т.зв. «російського світу» є пріоритетними напрямками діяльності російських медіа.

Усвідомлюючи власну неспроможність інтеграції у цивілізовану спільноту, влада Російської Федерації обрала курс на посилення [процесу] ментального й культурного відокремлення Росії від розвинутого західного світу. Таким чином, засоби масового впливу (ЗМІ, ЗМК, теле– та кіноіндустрія, книговидавництво тощо) займають пріоритетне становище у формуванні суспільно–політичного клімату Росії.

З метою невпинного впровадження демократичних цінностей й недопущення дисбалансу в суспільстві,

Україні не слід ігнорувати виклики зовнішньої інформаційної інтервенції, яка становить не меншу загрозу для державної цілісності та стабільності ніж збройна агресія.

Наведемо перелік пріоритетних напрямків у інформаційній сфері національної безпеки країни, що були визначені науковцями Національного інституту стратегічних досліджень ще в 2014 році [1]:

– розроблення Доктрини державної інформаційної політики як засадничого документа державної політики найвищого рівня в інформаційній сфері, у якій мають бути відображені мета, основні принципи, пріоритети та напрями, способи реалізації державної інформаційної політики;

– розроблення керівних документів державної політики наступного рівня: Концепції розвитку національного інформаційного простору (щодо діяльності ЗМІ та інтернету, інформаційних агентств, бібліотек, архівів книговидавництва, телекомунікацій, забезпечення достатнього рівня присутності якісного національного інформаційного продукту в українському і світовому міжнародному інформаційному просторі тощо) та Концепції розвитку офіційної комунікації (щодо розвитку відповідного інституційного складника, процесів інформування громадськості, формування іміджу, здійснення брендингу, реалізації системи державної пропаганди, спрямованої як на внутрішнє, так і на зовнішнє інформаційне середовище тощо);

– з метою унормування діяльності з поширення інформації у мережі інтернет, введення в правове поле діяльності новітніх засобів масової комунікації розробити окремий закон «Про засоби масової інформації (комунікації) в мережі інтернет», з–поміж положень якого доцільно передбачити визначення правового статусу та принципів діяльності інтернет–ЗМК як нових, нетрадиційних ЗМІ; з огляду на особливості діяльності доцільним є визначення окремо статусу та порядку реєстрації (ліцензування) для конвергентних аудіовізуальних ЗМК та інтернет видань (електронної преси); визначення прав і обов'язків вітчизняних і зарубіжних суб'єктів інформаційних відносин у національному сегменті мережі інтернет; недопущення цензури інтернет–ЗМІ тощо;

– для вдосконалення захисту інтелектуальної власності в умовах поширення інтернет–технологій, посилення відповідальності за незаконне розміщення та використання об'єктів авторського і суміжних прав у мережі інтернет розробити та затвердити окремий закон «Про захист авторських і суміжних прав у мережі інтернет», в якому прописати не тільки загальні норми захисту прав інтелектуальної власності в мережі інтернет, а й механізми виявлення порушника та притягнення його до відповідальності;

– з метою захисту честі та гідності осіб у мережі інтернет від поширення неправдивої інформації розробити зміни до законів з урахуванням практики Європейського суду з прав людини, передбачивши можливість притягнення до відповідальності адміністрації сайту, на якому розміщена неправдива інформація, за умови неможливості встановлення автора такої інформації;

– для підвищення відповідальності журналістів під час виконання їх професійних обов'язків та дотримання етичних стандартів розробити і застосувати зміни

до чинного законодавства України, передбачивши відповідальність за порушення професійних стандартів;

– з метою визначення єдиних принципів і підходів до регламентування відносин в інформаційному просторі, упорядкування в межах чіткої ієрархії законів і єдиної системи правових норм і понять, визначення термінів в інформаційній сфері (зокрема «національний інформаційний простір», «державна інформаційна політика», «інформаційно-психологічна безпека» тощо) розробити Інформаційний кодекс України (робоча назва).

У той час, як кремлівська пропагандистська машина удосконалює свої методи інформаційного впливу й нарощує обороти, європейському співтовариству, до складу якого географічно відноситься Україна, слід діяти більш злагоджено, й передбачаючи можливі наслідки, застосовувати превентивні заходи протидії російській інформаційній агресії.

Країни Європи, захищаючи власні демократичні цінності, багатовікові традиції та надбання в сфері захисту прав людини змушені шукати шляхи обмеження свободи слова [обмеження демократії] з метою захисту демократії як такої. Фактично, інформаційна агресія, наслідки від ураження якої значно перевищують можливості звичайної зброї, спонукає до тимчасового обмеження демократії з метою збереження демократичних цінностей у майбутньому.

До таких заходів інформаційно-оборонної сфери, крім зазначених вище у доповіді Національного інституту стратегічних досліджень, можна віднести: створення й імплементація Стратегії інформаційної безпеки України; запровадження відкритих реєстрів власників/розпорядників Інтернет ресурсів; створення спеціальних національних інституцій з протидії інформаційній агресії; впровадження державних (національних) програм з масової медіаграмотності; реалізація політичної освіти в навчальних закладах усіх рівнів; створення сприятливих умов для популяризації, розвитку й доступності вітчизняного книговидавництва, теле- та кіновиробництва, освіти, культури; імплементація обов'язкового використання антивірусного програмного забезпечення; посилення відповідальності за використання неліцензійного програмного забезпечення.

Крім цього, окремо, варто розглянути можливість запровадження міжнародних санкцій в інформаційній сфері щодо суб'єктів Російської Федерації, а саме: 1) зобов'язати російські медіа компанії запровадити геокодування власного Інтернет контенту й кодування супутникових сигналів російських телеканалів; 2) заборони європейським провайдерам супутникового/кабельного зв'язку надавати послуги російським медіа компаніям, які не запровадили геокодування Інтернет контенту та/чи кодування сигналів супутникового телебачення.

За таких умов припиниться «вільний обіг» кремлівської пропаганди, а усі бажаючі, придбавши у провайдера відповідні тюнери, зможуть платно споживати російський медіа продукт.

Нормами міжнародного права в сфері інформаційної безпеки передбачено обмеження свободи слова з метою захисту прав та репутації інших осіб та/або для охорони державної безпеки й громадського порядку, здоров'я чи морального стану населення. 16 травня 2011 року

Спеціальний доповідач Організації Об'єднаних Націй з питання про заохочення і захист права на свободу думки та її вільне виявлення Франк Ла Рю, представив Раді ООН з прав людини доповідь: «досліджуючи основні тенденції та проблеми в праві всіх індивідів шукати, одержувати і поширювати інформацію та ідеї будь-якого роду через Інтернет». Загальні підходи щодо обмеження права на доступ до Інтернет також визначені у цій доповіді: 1) обмеження повинно бути передбачено законом – зрозумілим і доступним кожному; 2) обмеження повинно переслідувати одну з цілей, зазначених у п.3 ст.19 міжнародного пакту «Про громадянські та політичні права», а саме: для захисту прав та репутації інших осіб та/або для охорони державної безпеки й громадського порядку, здоров'я чи морального стану населення; 3) необхідність обмеження повинна бути доведена й використовуватися лише як виключний засіб необхідний для досягнення поставленої мети [15].

Застосування цієї норми вимагає попереднього доведення факту інформаційної агресії з боку Російської Федерації, наслідками якої є збройні конфлікти, терористичні акти, диверсії, що призводять до людських жертв, тисяч поранених, зростання внутрішньої міграції, кількості біженців тощо.

Підсумовуючи викладене, звертаємо увагу на необхідність визначення інформаційної безпеки країни, як одного з ключових напрямків стратегії національної безпеки. З огляду на реактивний розвиток інформаційних технологій, зростання впливу засобів масової комунікації, використання соціальних мереж та інших Інтернет ресурсів як найбільш поширених засобів ведення інформаційної війни (інформаційної агресії), – посиленої уваги потребує моніторинг діяльності ЗМІ/ЗМК, електронної преси та інших інформаційних Інтернет ресурсів й інформаційних агентств. У даному контексті, тимчасове обмеження демократії слід розглядати, як спосіб самозбереження демократичних традицій у майбутньому. Демократія може бути обмежена лише на період усунення загрози її подальшого існування. Разом з цим, такі заходи можуть застосовуватися лише в країнах зі сталими демократичними інституціями, здатними виконувати функцію запобіжників можливих зловживань правлячої еліти.

Список використаних джерел

1. Колах В. К. Аналітична доповідь «Національний інформаційний простір України: проблеми формування та державного регулювання». Національний інститут стратегічних досліджень. 2014 р. – URL: http://www.niss.gov.ua/public/File/2013_table/1119_dop.pdf (дата звернення: 01.12.2017).
2. Регіональна угода, яка стосується планування цифрової наземної радіомовної служби в Районі 1 (частинах Району 1, розташованих на захід від меридіана 170 град. сх.д. й на північ від паралелі 40 град. п.д.ш., за винятком території Монголії) та в Ісламській Республіці Іран у смугах частот 174–230 МГц і 470–862 МГц. Укладена в Женеві у 2006 році. Регіональну угоду затверджено із застереженням та заявою Постановою КМУ №750 (750–2010–п) від 18.08.2010 р. – URL: http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/979_001. (дата звернення: 01.12.2017).
3. Про внесення зміни до розділу I Плану використання радіочастотного ресурсу України затвердженого постановою КМУ №815 від 2006 року; Постанова КМУ №563 від 19 липня 2017 року. – URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/563–2017–п> (дата звернення: 01.12.2017).

4. Мапа покриття цифрового наземного ефірного телебачення України. – URL: http://www.efirt2.tv/mesta_pered_rus.html (дата звернення: 01.13.2017).
5. Нільсен Україна. – URL: <http://www.nielsen.com/ua/uk.html> (дата звернення: 01.12.2017).
6. Скільки українців продовжують дивитися російські телеканали: незвичні дані, 28 лютого 2017 року. – URL: https://24tv.ua/skilki_ukrayintsiv_prodozhuyut_divititsya_rosiyski_telekanali_nezvichni_dani_n787245 (дата звернення: 01.10.2017).
7. Усі чотири медіагрупи попередньо заявляють про готовність кодувати сигнал на супутнику. – URL: <http://detector.media/rinok/article/129134/2017-08-21-yaroslav-pakholchuk-11-media-usi-chotiri-mediagrupi-poperedno-zayavlyayut-pro-gotovnist-koduvati-signal-na-sputniku/> (дата звернення: 01.10.2017).
8. Звіт компанії Нільсен Україна на замовлення 1+1 медіа. Листопад 2017 року.
9. RT увеличат бюджет на 1,22 мільярда рублів. Больше, чем всем каналам вместе взятым. – URL: <https://meduza.io/news/2016/12/08/rt-uvlichat-byudzheta-na-1-22-milliarda-rublej-bolshe-chem-vsem-kanalam-vmeste-vzyatym> (дата звернення: 01.12.2017).
10. Таблиця розподілу радіочастот супутникових телевізійних каналів. – URL: <https://teleprostir.com/satellitv/table> (дата звернення: 01.12.2017).
11. Російських телеканалів з відкритим сигналом на супутнику стало більше, 09 грудня 2016 року. – URL: <https://navkolonas.com/archives/22666> (дата звернення: 01.12.2017).
12. Галеева А. А. Китай: планы новой культурной революции. – URL: http://infoculture.rsl.ru/NIKLib/althome/news/KVM_archive/articles/2013/02/2013-02_r_kvms-s3.pdf (дата звернення: 01.12.2017).
13. Організація та стан телевізійного мовлення в Росії, Китаї та Північній Кореї. – URL: <http://tv.online360.ru/tv-rossii/federalnoe.htm>; <http://journals.rudn.ru/literary-criticism/article/download/13380/12810> (дата звернення: 01.12.2017).
14. Російські серіали: українці люблять мелодрами, а країна виробник значення не має. – URL: http://texty.org.ua/pg/article/editorial/read/59019/Rosijski_serialy_ukrajinci_lublat_melodramy_a_krajina (дата звернення: 01.12.2017).
15. Report of the Special Rapporteur on the promotion and protection of the right to freedom of opinion and expression, Frank La Rue, 2011. – URL: http://www2.ohchr.org/english/bodies/hrcouncil/docs/17session/A.HRC.17.27_en.pdf (дата звернення: 01.12.2017).

References

1. Konakh V. K. Analitichna dopovid «Natsionalnyi informatsiyni prostor Ukrainy: problemy formuvannya ta derzhavnogo rehuliuвання». Natsionalnyi instytut stratehichnykh doslidzhen. 2014 r. – URL: http://www.niss.gov.ua/public/File/2013_table/1119_dop.pdf (дата звернення: 01.12.2017).
2. Rehionalna ughoda, yaka stosuietsia planuvannya tsyfrovoy nazemnoy radiomovnoy sluzhby v Raioni 1 (chastynakh Raionu 1, rozdashovanykh na zakhid vid merydiana 170 hrad. skh. d. i na pivnich vid paraleli 40 hrad. pd.sh., za vyniatkom terytorii Monholii) ta v Islamskii Respublitsi Iran u smuhakh chastot 174–230 MHz i 470–862 MHz. Ukladana v Zhenevi u 2006 rotsi. Rehionalnu ughodu zatverdzheno iz zasterezhenniam ta zaiavoiu Postanovoiu KMU №750 (750–2010–p) vid 18.08.2010 r. – URL: http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/979_001. (дата звернення: 01.12.2017).
3. Pro vnesennia zminy do rozdlu I Planu vykorystannia radiochastotnoho resursu Ukrainy zatverdzheno postanovoiu KMU №815 vid 2006 roku; Postanova KMU №563 vid 19 lyupnia 2017 roku. – URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/563-2017-p> (дата звернення: 01.12.2017).
4. Мапа покриття tsyfrovoho nazemnoho efirnoho telebachennia Ukrainy. – URL: http://www.efirt2.tv/mesta_pered_rus.html (дата звернення: 01.13.2017).
5. Nilsen Ukraina. – URL: <http://www.nielsen.com/ua/uk.html> (дата звернення: 01.12.2017).
6. Skilky ukraintsiv prodovzhuyut divyvtysia rosiyski telekanaly: nezvychni dani, 28 liutoho 2017 roku. – URL: https://24tv.ua/skilki_ukrayintsiv_prodozhuyut_divititsya_rosiyski_telekanali_nezvichni_dani_n787245 (дата звернення: 01.10.2017).
7. Usi chotyry mediahrupy poperedno zaiavliaiut pro hotovnist koduvaty syhnal na sputnyku. – URL: <http://detector.media/rinok/>

article/129134/2017-08-21-yaroslav-pakholchuk-11-media-usi-chotiri-mediagrupi-poperedno-zayavlyayut-pro-gotovnist-koduvati-signal-na-sputniku/ (дата звернення: 01.10.2017).

8. Zvit kompanii Nilsen Ukraina na zamovlennia 1+1 media. Lystopad 2017 roku.

9. RT uvelychat biudzheta na 1,22 mylyarda rublei. Bolshe, chem vsem kanalam vmeste vziatym, 08 hrudnia 2016 roku. – URL: <https://meduza.io/news/2016/12/08/rt-uvlichat-byudzheta-na-1-22-milliarda-rublej-bolshe-chem-vsem-kanalam-vmeste-vzyatym> (дата звернення: 01.12.2017).

10. Tablytsia rozpodilu radiochastot sputnykovykh televiziynykh kanaliv. – URL: <https://teleprostir.com/satellitv/table> (дата звернення: 01.12.2017).

11. Rosiyskykh telekanaliv z vidkrytyh syhnalom na sputnyku stalo bilshe, 09 hrudnia 2016 roku. – URL: <https://navkolonas.com/archives/22666> (дата звернення: 01.12.2017).

12. Galeeva A. A. Kitaj: plany novoj kul'turnoj revolucii. – URL: http://infoculture.rsl.ru/NIKLib/althome/news/KVM_archive/articles/2013/02/2013-02_r_kvms-s3.pdf (дата звернення: 01.12.2017).

13. Orhanizatsiia ta stan televiziynoho movlennia v Rosii, Kytai ta Pivnichnii Korei. – URL: <http://tv.online360.ru/tv-rossii/federalnoe.htm>; <http://journals.rudn.ru/literary-criticism/article/download/13380/12810> (дата звернення: 01.12.2017).

14. Rosiyski serialy: ukraintsii liubliat melodramy, a kraina vyrobnyk znachennia ne maie. – URL: http://texty.org.ua/pg/article/editorial/read/59019/Rosijski_serialy_ukrajinci_lublat_melodramy_a_krajina (дата звернення: 01.12.2017).

15. Report of the Special Rapporteur on the promotion and protection of the right to freedom of opinion and expression, Frank La Rue, 2011. – URL: http://www2.ohchr.org/english/bodies/hrcouncil/docs/17session/A.HRC.17.27_en.pdf (дата звернення: 01.12.2017).

Tarasjuk V. M., PhD student of Koretsky Institute of state and law of National Academy of Sciences of Ukraine (Ukraine, Kyiv), vppp.idp@gmail.com

Actual problems of information sphere of Ukraine

The article deals with actual problems in connection with the termination of analogue with the transition to digital television broadcasting. Analyzing the causes and consequences of coding of satellite television. Exploring the ways of minimizing the influence of external information aggression.

Keywords: information security, information policy, television broadcasting, state policy, regulation of the sphere of information technologies.

* * *

УДК 32.019.52

Заєць О. М.,

кандидат філософських наук, доцент кафедри філософії, ДВНЗ «Український державний хіміко-технологічний університет» (Україна, Дніпро), olgazaiets1975@gmail.com

«УКРАЇНА–ПАМ'ЯТЬ» – ОРІЄНТИР НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ

На основі аналізу літератури, присвяченої вивченню національної пам'яті, а також сучасної гуманітарної методології, робиться висновок про необхідність і неминучість створення «Україна–пам'яті», проекту громадянського суспільства як мети національної політики.

Класичний підхід в гуманітаристиці ґрунтується на принципі об'єктивізму, а некласичний визнає герменевтику існування, дискурсивну природу соціальної реальності і знання. При вивченні такої тонкої матерії, як нація, ми не повинні ігнорувати некласичні парадигми і вирішувати етнологічні проблеми так, як ніби ми маємо справу з речами, незалежними організмами, і наша точка зору не є результатом інтерпретації. Навпаки, соціологічне дослідження залежить від точки зору спостерігача, яка в дійсності представляє собою дискурс, що конструюється в комунікації. Соціальна реальність є текучою, об'єктивної соціальної істини не існує, але є життя, що виявляє себе в дискурсивному процесі.

Національна політика нині повинна бути ускладнено прийняттям до уваги зазначених уявлень про соціальну реальність. Сталий розвиток може ґрунтуватися тільки на герменевтиці існування, розуміння Іншого, яким ми не є.

Ключові слова: місце пам'яті, дискурс, громадянське суспільство.